

ció és molt més propera i sovint el resultat de la campanya de salvament feta per evitar justament que el patrimoni propi acabés a «ultramar», però també per la fal·lera de la Junta de Museus per arrencar les pintures murals dels Pirineus i traslladar-les a la capital, unes accions que van perdurar fins als anys 70. Tal com fa Xavier Roigé al pròleg, val la pena preguntar-se si, malgrat que la voluntat final de l'actuació al seu moment fou positiva, avui dia té sentit la paradoxa que el patrimoni artístic estigui separat físicament de l'arquitectònic, que les pintures no siguin als absis originals, o que les talles i retaules es trobin del tot descontextualitzades.

L'obra de Jordi Campillo és sòlida, rigorosa i omple part del buit respecte del patrimoni alpirinenc que un dia existí i del qual fins a la dècada dels 90 no començaren a fer-se catalogacions.

Queralt Solé i Barjau
Universitat de Barcelona

Antoni SEGURA I MAS: *Euskadi. Crònica d'una desesperança*, L'Avenç, Barcelona: 2009, 320 pp.

La Transició política espanyola, exemplar en tants aspectes, va deixar dos temes pendents que, encara avui, segueixen oberts. L'organització territorial de l'Estat i la violència d'ETA no han estat resoltes després de tres dècades de democràcia. El conflicte basc, particularment, no tan sols ha dividit la societat basca entre basquistes i espa-

nyolistes, sinó que, a més, ha confrontat els partits democràtics en dos bàndols massa sovint irreconciliables. Nogensmenys, la violència d'ETA ha estat l'excusa per criminalitzar el nacionalisme democràtic basc —i també el català— per part d'aquells que, anomenant-se constitucionalistes, han pretès deslegitimar qualsevol intent d'aprofundir el marc autonòmic vigent.

Antoni Segura, catedràtic d'història contemporània i director del Centre d'Estudis Històrics Internacionals de la Universitat de Barcelona, recull aquesta perspectiva a *Euskadi. Crònica d'una desesperança*, una anàlisi del conflicte basc que abasta des dels orígens d'ETA fins a poc abans de les recents eleccions autonòmiques basques. L'autor inicia el seu recorregut en els anys cinquanta del segle passat, quan sorgeix ETA, i presenta, amb l'ajuda d'una exhaustiva documentació, la seva evolució ideològica i organitzativa. Les múltiples escissions entre els partidaris de la lluita armada i de la participació política, la fractura amb el nacionalisme del PNB, els successius atemptats i el dolor de les víctimes, la guerra bruta quan la lluita antiterrorista va superar els límits de l'Estat de dret i els diferents processos de diàleg, sovint amb mediació internacional, entre ETA i el govern espanyol són les qüestions que centren la crònica que, amb ordre exquisit, desplega Antoni Segura.

Més enllà de la mera crònica, però, l'obra ofereix una remarcable anàlisi del conflicte basc que examina les diferents iniciatives polítiques que han determinat la política basca dels darrers anys,

des del Pacte d'Ajuria Enea (1988) fins a l'Acord de Lizarra (1998) i el Pla Ibarretxe (2004), que l'autor defineix com un «camí cap enlloc». Nogensmenys, Segura revisa les diferents vies que han explorat una sortida dialogada per al conflicte basc, en especial la proposta de Miguel Herrero i Ernest Lluch al voltant de la disposició addicional primera de la Constitució i, més recentment, els llibres publicats per Jesús Eguiguren, president del Partit Socialista d'Euskadi, qui, malgrat reconèixer la dificultat d'harmonitzar interessos i sentiments contraposats, ha defensat la possibilitat de compromisos pragmàtics entre ambdós bàndols.

De fet, explica Segura, el procés per un final dialogat de la violència emprès pel govern socialista de Rodríguez Zapatero va significar un moment d'esperança que, tanmateix, després del retorn d'ETA a la lluita armada, va portar al desconcert, l'estupor i la decepció. La falta de determinació del govern espanyol, la incapacitat de Batasuna per desmarcar-se de l'estratègia d'ETA i la dificultat de la banda armada per comprendre els límits que la Constitució marca a l'executiu són les principals raons que Segura recull per explicar el fracàs del procés de pau. Nogensmenys, subratlla l'autor, l'absència d'avenços en la política d'aproximació de presos, l'inoportú assetjament judicial a ETA i la pressió de la dreta espanyola i de les organitzacions de víctimes controlades pel PP també van contribuir a dificultar el diàleg. Finalment, assenyala encertadament Antoni Segura, l'esquerra abertzale no va entendre que l'Estatut català, tot i la

promesa de Zapatero d'acceptar una reforma avalada pel 90% del Parlament català, fos modificat en el Congrés «fins a extrems insospitats», tot i que en finançament distava molt del que ja contemplava l'Estatut de Gernika. Les dificultats en el procés de reforma de l'Estatut català restaven credibilitat a la voluntat del govern de Zapatero d'encapçalar qualsevol reforma del model d'Estat que reconegués la seva pluralitat nacional.

El comunicat d'ETA del 5 de juny del 2007 que anunciava el final de l'alto el foc va suposar el final del procés de pau. Probablement, adverteix Segura, la diferència en els plantejaments d'uns i altres era excessiva per arribar a un acord. Mentre el govern espanyol pretenia un final dialogat de la violència i la normalització política de l'esquerra abertzale, ETA apostava per un procés que conduís a la independència d'Euskadi. Probablement, conclou l'autor, l'error més gran de Zapatero va ser entrar en un procés de negociació pensant que no hauria de pagar cap preu polític. ETA, d'altra banda, no ha sabut entendre que les seves accions armades són assumibles per un sistema polític espanyol clarament consolidat i, probablement, ha entrat en la seva última fase, la de la implosió, un cop sembla haver perdut la capacitat de marcar l'agenda política basca i espanyola. El govern, apunta Antoni Segura, no haurà de defallir en l'eficàcia en la lluita contra els violents, però tampoc no hauria d'oblidar que més enllà de la violència hi ha un tema polític pendent.

Xavier Filella
Historiador